22. 6. 2006

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Osobní statut obchodních společností

Osobní statut hraje důležitou roli v otázce, zda určitý útvar je právnickou osobou, tedy zda má vlastní samostatnou způsobilost k právům, podle kterého právního řádu má být právní způsobilost společnosti posouzena a kdo je oprávněn jednat za společnost.

K zodpovězení těchto otázek je třeba určit osobní statut společnosti. Nejobecněji můžeme osobní statut společnosti vymezit jako právní řád rozhodný pro posouzení právních otázek, spojených s určitou osobou; tj. právní řád, kterým se řídí vznik společnosti, její právní povaha, právní způsobilost společnosti včetně oprávnění jednat za společnost, její vnitřní vztahy, zčásti vnější vztahy, změna a zpravidla i zánik společnosti.

Při určování osobního statutu společnosti hrají nejdůležitější roli právní řád země původu společnosti a právní řád země, kde má společnost své skutečné sídlo. Podle toho také rozlišujeme mezi dvěmi základními principy určování osobního statutu společnosti. V návaznosti na to tedy hovoříme o inkorporačním principu a principu sídla.

Podle inkorporačního principu je osobním statutem společnosti právní řád státu, podle kterého byla společnost zřízena. Jinými slovy, osoby zřizující takovouto společnost mohou svobodně rozhodovat o tom, právu kterého státu bude společnost podřízena. To platí i tehdy, jestliže již existující společnost přemístí svoje sídlo do státu, podle jehož právního byla zřízena, či zda je prostě zřízena podle zahraničního práva. Přemístění sídla již zřízené společnosti do jiného státu neznamená ztrátu identity a nebrání uznání společnosti v jiném státu.

Inkorporační princip je principem liberálním, který respektuje svobodnou, autonomní vůli stran společenské smlouvy. Zároveň umožňuje relativně jednoduché a jednoznačné určení osobního statutu společnosti, Takto určený osobní státu společnosti je navíc dán jednou provždy a nemění se v případě přemístění sídla společnosti. Další významnou předností inkorporačního principu je skutečnost, že zachovává právní subjektivitu společnosti v případě, že společnost přemístí své sídlo do jiného státu.

Pokud se týká záporů inkorporačního principu, při použití inkorporačního principu může nastat situace, kdy se odlišuje právní řád státu, kde byla společnost zřízena a právní řád místa, kde má taková osoba své faktické sídlo. V takovém případě totiž může nastat situace, kde osobním statutem právnické osoby bude právní řád, který nemusí mít k regulované materii žádný vztah. Další slabinou inkorporačního principu je fakt, že společnosti si ke svému zřízení vybírají takový právní řád, který pro ně stanoví co nejmírnější požadavky a kde je samotný proces zřízení společnosti co nejjednodušší a nejrychlejší. To bývá označováno jako tzv. „Delaware effect“.

Podle principu sídla je osobním statutem společnosti právní řád státu, ve kterém má společnost své skutečné sídlo. Sídlem můžeme rozumět zpravidla sídlo hlavní správy společnosti či vedení společnosti, středisko provozu, rovněž také místo, kde jsou přijímána základní rozhodnutí vedení společnosti. Z uvedeného vyplývá, že statutární sídlo společnosti uvedené v jejích stanovách nemusí být pro určení sídla jako kolizního kritéria rozhodující. Místem, kterým je určováno rozhodné právo pro společnost, bude tedy místo, kde se soustřeďuje určitá faktická činnost společnosti.

Princip sídla neumožňuje přemístění sídla společnosti, a zároveň zachování identity společnosti. Jedinou možností společnosti, která chce přemístit své sídlo mimo stát, podle jehož práva byla zřízena, je nové založení ve státě jejího nového sídla a sice založení v souladu s právními předpisy tohoto státu. Princip sídla na rozdíl od inkorporačního principu vyžaduje splnění i další podmínky. Společnost musí mít tam, kde byla založena rovněž i své sídlo. Zakladatelé jsou tímto do určité míry omezeni ve volbě právního řádu, kterým se budou řídit vztahy společnosti, nicméně však jsou tímto chráněny zájmy nejvíce dotčeného státu.

Jako další negativum principu sídla bývá uváděna skutečnost, že je často velmi obtížné stanovit, kde má společnost ve skutečnosti své sídlo. Princip sídla dále, jak již bylo uvedeno výše, neumožňuje přemístění sídla společnosti při současném zachování identity společnosti či toto přemístění alespoň velmi znesnadňuje. Princip sídla bývá z tohoto důvodu označován jako nepřátelský vůči integračním snahám evropských států, zejména vůči zásadě volného pohybu osob jako jedné ze základních svobod vnitřního trhu podle ustanovení článku 3 písm. c) Smlouvy o založení Evropského společenství.

Mezi zastánci obou principů určujících osobní statut obchodních společností vládne již dlouhou dobu spor o vhodnosti a správnosti jednoho či druhého principu. V poslední době je však alespoň v rámci Evropy zřetelný příklon k inkorporačnímu principu, a to zejména díky rozhodnutím Evropského soudního dvora, ve kterých byl vyjádřen nesouhlas s omezování přemísťování společností v rámci Evropské unie, což je vlastnost typická pro princip sídla.

JUDr. Petr Novotný
právník
ROWAN LEGAL

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Novela stavebního zákona: přehled změn a dopadů do praxe po dokončení legislativního procesu
- Energetická náročnost budovy jako cenotvorný faktor
- Přechodná ustanovení novely stavebního zákona – co s vydaným závazným stanoviskem a JES?
- Prodej rodinné firmy: Co má být skutečně součástí transakce?
- Podíl před vznikem společnosti: k přípustnosti jeho převodu
- Byznys a paragrafy, díl 46.: Pravidlo podnikatelského úsudku: Jak rozhodovat bez zbytečného strachu z osobní odpovědnosti
- Bytová družstva
- Limity rozkazu k vyklizení: Skutečně pomůže rozhýbat trh s nájemním bydlením?
- Jak najít kupce pro svou firmu přes M&A poradce: na co si dát pozor ve smlouvě se zprostředkovatelem
- Nábor zaměstnanců přes agentury a M&A transakce: kde končí ochrana investice a začíná kartel
- Nové pojetí úvěruschopnosti spotřebitele?